

lumii înconjurătoare, zgîndăre chiar cu vârful penitei cite un personaj din umbră îmboldindu-l să iasă la rampă, pare a fi un Gulliver într-un teritoriu al ființelor (și al lucrurilor) numai bune de îmblinzită, de stîrnit din starea lor imuabilă: „Vîntul cîntă la tobe./ luna la acordeon, întreaga stradă doarme/ cu ferestrele albe ale ochilor/ dați peste cap, în balcon./ casele își suflecă/ mînele pînă la cot./ înfundîndu-și burlanele/ în gurile de canal deschise/ ca într-un uriaș feribot./ Scot dinăuntru/ tot felul de lucruri/ legate între ele cu ață subțire/ ochelari, pălării, bastoane, pantofi/ și, bineînțeles, costume de mire./ Pe care, iată, nu știu de ce tot încerc/ să le ascund în tomberon./ În timp ce solistul orchestrei/ îmi face cu ochiul/ exersînd la trombon./ De arșița nopții de vară/ mă adăpostesc pe terasă./ cu ochii cufundați în halba de bere/ în care apare, născîndu-se din spumă, o mireasă./ Privind-o, fără să vreau/ îmi fac un nod la cravată./ ochiul de sticlă din orbite mi-l scot./ tăcut îmi pun dinții și peruca la loc./ ... Vîntul cîntă la tobe./ Casele își suflecă mînele pînă la cot./ Privește-mă, doamnă, îi spun./ sunt un Hamlet bătrîn, transformat în Irod.” (Recviem)

Poezia lui Nichita Danilov este, în fapt, (o) antipoezie, există un răspăr continuu împotriva stării de grație, asemeni alchimistului care nu mai este interesat de extragerea aurului din metalele comune, ci este interesat de modul în care aurul reflectă clipocitul unei stele care tocmai se gîndește cum să rodească viața sau a unei stele care se pregătește să moară. Spectacolul gratuității perpetue a vieții, care se justifică mai mult prin contemplare decît prin dinamism, este o constantă a poeziei lui Nichita Danilov: „Pietrele mergeau după pietre;/ fiecare piatră ținea în mînă o altă piatră./ cînd ajungeau în dreptul focului aprins./ despicau pietrele în două./ De o parte puneau viscerele de bărbat./ de cealaltă pe cele de femeie./ după care își înălțau fața spre cer./ rugîndu-se la luna plină./ Întîși pe trotuare, priveam/ mucurile de țigară lipite/ de caldarîm, dar și de bolta cerească;/ priveam burlanele caselor/ din care picura tăcerea./ căzînd asemenea unor bănuți de ceară/ în sufeletele noastre/ pe jumătate vii./ pe jumătate moarte” (Pietre).

Două poeme ample din carte sunt subsumate unor teme majore: „Recviem pentru țara pierdută” și „Idolul”. „Recviem pentru țara pierdută” este o odisee a sentimentului de apartenență la o lume în soluție, angoasa

tiranizează carnea și spiritul, moartea e răspunsul abrupt la orice încercare de ieșire din contingentă. De aici pînă la Apocalipsă nu mai e decît un pas. Spune, de altfel, Gilbert Durand: „... atitudinea angoasată a omului în fața morții și a timpului va fi întotdeauna dublată de-o neliniște morală iscată din carnea sexuală și chiar digestivă. Carnea, acest animal care viețuiește în noi, ne face întotdeauna să medităm asupra timpului. Iar cînd moartea și timpul vor fi respinse sau combătute în numele unei dorinți polemice de veșnicie, carnea sub toate formele ei, va fi temută și condamnată în postura ei de aliată secretă a temporalității și a morții”. Iată, pe acest fond, cum arată apocalipsa după Danilov: „Reclamele luceau stîns/ luminînd capetele îngenunchate ale mulțimii./ Îmbrăcați în veșminte strălucitoare./ idolii cu picioare de lut/ își ridicau fața din cenușă./ Ne țiram scheunînd ca niște cîini/ la picioarele lor înfășurate în steaguri fumegînde./ uitînd de Dumnezeuul nostru bun./ uitînd de noi și de țară./ în timp ce pămîntul cărat/ se transforma într-o mîzgă cleioasă./ ne ungeam trupul cu el./ încingînd un dans în jurul/ idolilor ce vegheau în beznă./ Fără să ne dăm seama./ noi singuri ne ignoram soarta./ cărînd pămînt dintr-o țară în alta./ ne săpam și într-o parte/ și în cealaltă parte a rîului groapa comună./ Cărînd pămînt ne gîndeam/ la țara noastră din cer./ la țara noastră pierdută” (Recviem pentru țara pierdută). O legendă din mitologia Nordului european spune că populațiile mai mult sau mai puțin migratoare o luau din loc, mîinate de griji și interese, cărînd după ele osemintele înaintașilor lor. Cînd se adunau prea multe oase și nu mai puteau bieții oameni să se miște sub povara lor, se opreau și își întemeiau satul acolo unde se găseau. În poemul lui Danilov povestea pare să ia forme incontrollable, aceiași oameni sunt nevoiți să care cu pumnii țărîna străbunilor direct în cer. Așa cum spune și Apocalipsa lui Ioan, care reverberază în poemul lui Danilov: „**Ieșiți voi din mormînt ca să intrăm noi, că nu mai putem suferi!**”

Celălalt poem amplu din carte, „Idolul”, este o evocare a „generației noastre pierdute”, capacitatea de a crea idoli pentru a ne justifica opțiunile și ... subiectivitățile. Idolul e poetul care ne-a sucit mințile în adolescența noastră sută la sută poetică, are și nu are chip sau nume, însă fiecare dintre noi poate să îi confere o identitate. Poate fi și (un) Mihai Ursachi, poate fi și (un) Nichita Stănescu, poate fi și (un) Cezar Ivănescu

sau (un) Virgil Mazilescu. Din reveria poetică, din melancolia recuperatorie ne trezește, brutal, realitatea crudă, rămășițele pămîntești ale idolului, crucea de stejar, lemnul sicriului, toate au fost împănate, vai!, cu microfoane. Morala e directă, pînă și în postumitate valoarea e subversivă, „aparaticul”, milițianul, delatorul stau vigilenți la post în societatea noastră nereformată, idolul chiar și mort „nu doarme”, încă mișcă poporul de poeți care îi urmează: „*Ne adunam în fiecare luni seara/ la mormântul maestrului./ al idolului tinereților noastre./ pe care-l veneram ca pe un zeu./ Veneam acolo pe viscol./ da, măturam cu mâinile goale zăpada de pe criptă/ pînă dădeam de numele lui încrustat cu litere aurii/ pe lespede rece de marmură neagră/ presărată de firișoare subțiri de culoare argintie;/ numele lui alături de data nașterii și data morții/ (careva dintre noi scrijelise locul și ora./ iar altul adăugase, plin de zel, minutul și secunda stelară.)/ (...) Eram generația în blugi./ generația îmbătrînită în rele./ Țin minte ca și acuma./ într-o seară de toamnă/ am venit acolo vreo trei patru./ slabi, gârboviți, înarmați ca de obicei/ cu sticle de votcă și bere/ și lemne pentru focul de tabără;/ și atunci, nu fără mirare, am văzut lume/ adunată în jurul locului sacru;/ câțiva ziaristi și reporteri/ cu camere de filmat, reflectoare/ și aparate foto, precum mulți și oameni de ordine./ Am dat târcoale locului./ Încercînd să aflăm ce se întîmplă./ Pașii noștri foșneau pe aleile cimitirului/ năpădite de frunze căzute./ În aer plutea un miros înecăcios/ de crengi arse, dar și miros de toamnă./ Lespedea fusese ridicată./ sprijinită de grilaj/ iar crucea dezamblată./ Vroiam să știm ce se întîmplă/ și de ce e atîta lume și zarvă/ în acest loc liniștit./ (Un bâzâit ciudat ciudat/ răzbătea din mormînt/ ca și cum s-ar fi adăpostit acolo un roi de albine.)/ Ne-am apropiat, am privit./ Ne-am tras cu câțiva pași înapoi./ apoi ne-am apropiat iar și iarăși:/ acum nu mai aveam dubii:/ lespede neagră de marmură/ sub care se odihneau rămășițele pămîntești/ ale idolului tinereților noastre./ precum și crucea cioplită din lemn de stejar/ cu puțin timp înainte de revoluție/ fuseseră împănate cu microfoane.”*

Volumul „Recviem pentru țara pierdută” nu modifică poetica lui Nichita Danilov, ci o completează, o consolidează.

Piatra Neamț, decembrie, 2017

Poezia lui Nichita Danilov este, în fapt, (o) antipoezie, există un răspăr continuu împotriva stării de grație, asemeni alchimistului care nu mai este interesat de extragerea aurului din metalele comune, ci este interesat de modul în care aurul reflectă clipocitul unei stele care tocmai se gîndește cum să rodească viața sau a unei stele care se pregătește să moară.

C. Voinescu

Like gramatica

Doamna suferă de...nervoză

Ce vilă **fastidiosă** aveți, scrie, pe facebook, cineva, plin până peste margini de admirație. Că autorul enunțului nu cunoaște tâlcul vorbeii, de ale cărei sonorități neologice se lasă ispitit, este limpede. În loc să dea fuga la un dicționar, mai lesne i-a fost să facă o asociere după ureche cu **fast** (franțuzescul *faste*) – splendoare, măreție, lux, strălucire și să creadă că **fastidios** e rudă de înțeles cu acesta. Numai că, pentru francezi, *fastidieux* înseamnă plictisitor, anost, searbăd, așa că enunțului i-ar fi stat mult mai bine cu **fastuos**, tot un franțuzism, *fastueux*, cu rădăcini latine în *fastuosus*. Dar și mai bine i-ar fi stat acolo unuia dintre sinonimele mai la îndemână ale acestuia: măreț, splendid, bogat. Cei mai potriviți termeni sunt cei pe care îi stăpînim bine și care nu ne dau brînci în caraghioslăcul fandoselilor lexicale. Zice Ion Ghica: *Într-un cadru restrîns, ca al unei epistole, ar fi fastidios a mă întinde mai mult asupra acestui subiect*

Preluăm mecanic, dintr-o evidentă lenie a minții, șablonul lexical sau vorba de-a gata, hodorogită de uzul excesiv. Fază larvară a limbajului de lemn, clișeu lingvistic exclude efortul propriu de gîndire, trece comunicarea pe pilot automat, o uniformizează, lipsind-o de expresivitate și nuanță. Internetul, presa și, desigur, limbajul politicienilor oferă exemple: Cumpărătorii **vor scoate din buzunar mai mulți bani, credincioșii s-au călcat în picioare, mercurul urcă în termometre** (unde altundeva?), **vom avea parte de ploii**, un actor **a intrat în pielea personajului**, e necesară **o luare de poziție** clară, **să ne ancorăm în realitate** și **să vorbim cu subiect și predicat** (cum altfel am putea?), unul dintre partide **s-a re poziționat pe eșichierul politic**, un politician **riscă ani grei de pușcărie**, Guvernul **își dă OK-ul**, fotbalul este **sportul rege**, alcoolul – **licoarea lui Bachus**, iar jucătorii **au dat totul din ei, făcându-și bine treaba în teren** sau **ceva de genul...** Zice Radu Paraschivescu: *Un om care gîndește sleampăt nu se poate exprima cursiv, după cum un om fără lumini pe față sau în suflet nu își poate colora verbul.*

Cum a descălecat... – zice Caragiale – a intrat în cărciumă... să-și prinză inima cu un ciocan de rachiu... Macedonski într-altfel spune: *Ia trageți-mi încoa câte o cinzeacă* – în timp ce Sadoveanu mărturisește: *Ne-am dus și-am băut câte-o sângeapă de rachiu*. Zaharia Stancu are varianta regională proprie: *Din mână în mână trece țoiul de țuică, ulceaua cu vin*. Marcel Luca versifică în grai bănățean: *Vischi, zece mii un deț, Șapce – beutura mov,*

Dar mai ieftină la preț, Trei mii, votca Gorbaciou! Așadar: **cinzeacă**, derivat din forma populară *cinzeci*, măsură pentru băuturi alcoolice, egală cu 0,16 l sau, după Scriban, „cin-zeci de dramuri de băutură din ocauia veche”; **ciocan** (familiar), păhărel în formă de sticlă cu gâtul strîmt și lung, din care se bea rachiu – din slavonul *čekanŭ*; **sângeapă** (alterare populară din cinzeacă – *sânge+apă*), sunt de părere Șăineanu, dar și Candrea); **țoi** – păhărelul asemănător ciocului păsării cu același nume, presupune Șăineanu; **deț** – din germanul *Dezi*(liter), decilitru. Și zice Gică Petrescu, pe-nțelesul tuturor: *Ia mai toarn-un păhărel/ să ne mai trezim nițel!*

Dând drept cauză această toamnă rebelă, cineva susține, pe facebook, că suferă de **nervoză** descriind simptomele și cerînd sfaturi pentru o mai grabnică vindecare. Tulburarea *nervosă* cu caracter funcțional, pe care doar medicul specialist o diagnostichează și o tratează, **nevroza**, vine din franțuzescul *névrose*, de ea suferind și Macedonski, după cum însuși mărturisește: *Rămân cu trista mea nevroză./ Cu dorul meu nespus de ducă*. Numită etimologie populară, abaterea constă în modificarea formei unui cuvînt prin motivarea greșită a etimologiei sale, așa cum, de pildă, se întîmplă cu celebrul **renunerație**, care nu de la a *număra* (bani) vine, ci din franceză: *remunérer*, sau cu **lăcrămație**, neavînd nimic comun cu *lacrimă*, ci cu *reclamer*. Din ce pricina *funicularul* devine, pentru unii, **furnicular**, *somiera* – **somnieră**, iar *policlinica* – **bolclinică** e lesne de înțeles. Zice Negruzzi: *Numai atunci li se va lua în băgare de seamă reclamația, când vor da înscris și chezășie.*

Cu o vervă narativă de nestăvilut, o distinsă doamnă ne destăinuie, pe facebook, cum **s-a bălăcărît** dumneaei aproape o oră într-un bazin cu apă termală și cât de bine s-a simțit apoi. Nu aflăm și cu cine **s-a bălăcărît** în piscina cu pricina, dar ne mirăm doar că după o oră de *ceartă, batjocură reciprocă și rostire de cuvinte injurioase*, doamna s-a simțit bine. (Sărbescul *balakati*, de unde vine și *bălăcăreala* românească, tocmai asta înseamnă). Fără îndoială că personajul-narator *s-a scaldat, s-a zbeuguit în apă, a făcut tumb, s-a bălăcărît* – vasăzică, conform bulgărescului *balakam*. DEX identifică și o relație sinonimică (rară și regională) a celor doi termeni, pentru că așa e rostul lui, dar tot el ne descâlcește și tâlcurile lor felurite. Zice Caragiale: *Se dusesse la eleșteul din apropiere și, după ce bălăcise în mocirlă, prinsese două broscuțe.*

litere

Ștefan Ion Ghilimescu

CRONICA LITERARĂ

Skepsisul unor scrisori de dragoste expediată

Pe scriitorul care astăzi semnează, te miri unde, cu numele de Ioan Romeo Roșianu, l-am cunoscut cred pe vremea studenției sale bucureștene, în urmă de vreo 30 de ani, la librăria "Mihail Sadoveanu" (în sediul vechi al acesteia din B-dul Magheru, desigur). Nu mai știu ce carte se lansa, dar junele îl secolada acolo pe profesorul Romul Munteanu, care l-a și invitat să vorbească. Mărturisesc că am rămas surprins de siguranța cu care locutorul, de o freschețe verbală uluitoare și o emaciație accentuată, ca de schivnic, și-a completat cu eleganță profesorul, care era evident foarte mulțumit de prestația alumnului. O vreme, deși i-am mai găsit când și când semnătura (în varianta fie Roșioreanu, fie Roșiori!!!), l-am pierdut din vedere, pentru ca să-l întâlnesc, apoi, după niște ani, în anturajul lui Laurențiu Ulici tocmai la Sighetul Marmației. Păstrând aceeași voce deosebit de expresivă, ba chiar melodioasă, din punct de vedere fizionomic și vestimentar, Roșianu își schimbase complet înfățișarea... Cu o carură athletică de nerecunoscut față de a tânărului sfrijit pe care îl cunoscusem în urmă cu ani, cu fața smeadă, încadrată de perciunii prelungi ai unui chici abundente, cu mustața dreaptă tăiată în colțul buzelor și sprâncenele groase parcă desenate cu cărbune, îmbrăcat complet în haine negre, lejere, Roșianu de după "loviluție" părea – cel puțin pentru mine – întruchiparea vie a unui balcanic Anton Pan, "finul Pepelei", cum zice în *Epigonii despre autorul Năzdrăvăniilor lui Nastratin Hogeia*, Eminescu. La începutul anilor '90, ani de fastuoase risipe, Ioan Romeo Roșianu s-a numărat printre cei care s-au implicat în fondarea a cel puțin două edituri ce vor face ulterior o strălucită figură, fie în domeniul "revistelor de familie", precum Trustul de editură al revistelor de familie "Casa Lux" (azi integrat "Burda"), fie în cea a "promovării tradițiilor culturale și literaturii române pentru publicarea, cu precădere, a scriitorilor români moderni și contemporani, consacrați sau debutanți", ca în cazul Casei Editoriale "Odeon", unde Roșianu și-a editat în 1996, dacă nu greșesc, al doilea său volum de versuri, intitulat "Nașterea insomniei". După experiența bucureșteană, unde devenise la un moment dat nelipsit de la evenimentele mondene, ca un autentic peregrin, Ioan Romeo Roșianu a rărtăcit câțiva ani prin diverse locuri din țară, făcând de toate, de la ziaristică de atitudine sau investigație, în presa scrisă, la radio și televiziune, *advertisement*, *supervisor literary circle* sau critică literară la secretar privat (!) etc., etc. Cu o astfel de experiență și perfect pregătit din toate punctele de vedere să ia taurul de coarne, la mijlocul anilor '90 – sper să nu greșesc – Roșianu a ajuns în frumosul burg de sub Turnul lui Ștefan, unde repede s-a făcut util, creând emuli și afirmându-se din plin mai ales ca un tumultos publicist, dar și ca autor de proiecte culturale, redactor de carte, critic literar, autor de prefețe, director de ziare și reviste... Nu cunosc în amănunt întreaga arie de preocupări a lui Roșianu la Baia Mare, începând de la mijlocul anilor '90 (debutând chiar cu '93, poate!) și până astăzi, dar atât activitatea lui literară cât și în domeniul unui activism social-politic radical sunt strâns legate aici atât de editurile *Enesis* și *Iulius* unde, după propria mărturisire, "a coordonat și îngrijit peste 100 de cărți", cât și de prestațiile sale în cadrul emisiunilor de la postul local de televiziune, foarte urmărite și apreciate; neignorând sub nicio formă, bineînțeles, nici "campanile" redactorului șef de la cotidianul "Necenzurat"... Cu un termen de tot demonetizat astăzi, trebuie spus că

Ioan Romeo Roșianu a ajuns celebru în *mass media* românească în urma procesului intentat statului român și câștigat la CEDO în chestiunea încălcării de către un fost primar de municipiu a prevederilor Legii 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public. Pe cale de consecință, cazul ca atare a determinat schimbarea ulterioară a jurisprudenței europene în domeniul aplicării articolului 10 din Convenția Europeană a drepturilor omului...

Cu toate că nu mai m-am văzut cu I.R.R. de mai bine de 15 ani, poate și mai mult, nu cred cătuși de puțin că insațiabilul îndrăgostit în regim perpetuu care a fost acest bărbat cu sângele firbinte al sudului dunărean să-și fi schimbat într-atâta caracterul încât să fi devenit un monstru, cum îl prezintă extrem de inflammat presa maramureșană aflată de partea cealaltă a baricadei... L-am redescoperit, de altminteri, anul acesta pe Ioan Romeo Roșianu, grație unui reportaj jurnalistic realizat în Tabăra internațională de literatură de la Călinești, la fel de plin de inițiativă, inventiv, zburdalnic și copilăros, semn că anii trecuți peste omul tânăr (încă) nu l-au pervertit și nu i-au ucis molipsitorul tonus vital și vocația de generos risipitor. Mărturie stau și cele trei cărți personale pe care le-a publicat în acest an (!), și pe care mi le-a trimis de curând, respectiv, *Împlinirea cuvintelor* ("Adempimento delle parole", în varianta italiană, bilingvă), *Scrisori de dragoste expediată* ("Letters of Delivered Love", retroversiune engleză) și *Punte peste vremuri* (o carte de cronici literare întinse pe o perioadă de peste 20 de ani), toate scoase la aceeași editură Grinta din Cluj-Napoca.

Creator cu un profund respect mai curând pentru valoarea patrimonială, veche a cuvântului, pe emergența căreia pariază constant, Ioan Romeo Roșianu nu iubește sub nicio formă experimentul ori ismele oricât de trendy ale poeziei de ultimă oră, minimalistă, *funky*, *grunge*, *hard sexy* etc., etc, dar nici metafizica dezumanizantă teoretizată de un Hugo Friderich în *Aisbergul poeziei moderne*. Compuneri pe înțelesul tuturor, la prima vedere, versurile lui Ioan Romeo Roșianu se constituie de fapt într-o subtilă broderie, realizată pe o relativ scorțoasă canava de evidentă tranzitivitate, încrucișând un enunț concretist și în linii mari strict denominativ, ca pur fapt de limbă, dacă vrem, ca latura complementarității sale reflexive, fatalmente tributară subiectivismului, afectivității și unui funciar vizionarism specific acestui autor. Un *modus vivendi* aparent litigios, devenit cu vremea amprenta însăși a fizionomiei poeziei lui Roșianu, îi permite autorului să dea expresie, depotrivă, atât tumultului și autenticității gregare a vieții imediate, cât și unei transcendențe și metafizici generate de o estetică sui-generis: un artefact implicit dar cât se poate de evident al faptului de limbă întors împotriva propriei anentizări. "IUBITO, te-am visat și-am tresărit din somnul/ întretăiat de zgomotele nopții pustii/ și măcar la fel de pustii îmi erau orbitele căutându-te/ prin întunericul camerei tale de lux din centru/ camera în care se strecura ca o șoaptă mirosul/ de viață trăită intens se încălceau norii pe cer și se/ amestecau miresmele în casa sfințită cu tablouri/ erau contemporani mulți și-mi era/ greu să-ți spun că-i știu pe de rost/ ca nu cumva să-mi spui că i-ai cunoscut mai de aproape/ decât admite morala creștină.// (Mai ții minte ce gros era întunericul ce se strecura printre/ noi ca un șarpe mai lung decât liniștea?)// Atunci am

mijit privirea și mi-am deschis sufletul/ așa am admirat liniștea am măsurat tăcerea/ și-am îndrăznit să cântăresc șoapta/ așa am tras nevăzute contururi în jurul tău/ să-mi păstrez pentru ziua de mâine mulajul/ niciodată nu vei mai ști cum arată sufletul atunci când/ din cărți se descarcează poeme și eroi/ n-o să mai afli că-n noaptea aceea în care te eliberai de/ tihnă dormind/ că-n noaptea în care dormeai te atingeam ca o urmă de/ vânat să nu-ți tulbur somnul și visul/ am numărat pe degete boante arginții luminii/ ce se strecura până la mine printre perdelele groase.// (Tânăr poet vând suflet frumos pentru apartament în centru/ și mașina la scară!)// Ai dormit frumos și simțeam atunci că te pot frământa din/ lutul pământului străbunilor noștri/ că din culori nevăzute de ochii lor pot picta povestea / prea scurtă-a iubirii noastre/ ca printr-o mângâiere scăpată printre degete pot trasa-n/ cearceafuri urma trupului tău ca și giulgiul din Torino.// A fost un vis să stau lângă tine o vreme/ două vremi și-o jumătate de vreme ca-n Biblie/ vor crește-n tre noi/ și vei ști cândva ca-n tre tine și mine n-au crescut ziduri/ și spații/ ci tu ai clădit metereze de ascuns adevăruri/ și luminii să-i pui piedică/ să nu vezi cum lumea își vede liniștită de treabă/ în ceasul în care cocoșul sorții cântă degeaba/ pentru că Iisus e mort de mult/ și-ar muri imediat dacă s-ar întoarce iarăși în lume". În versurile reținute din recentul volum *Scrisori de dragoste expediată* (!!!), care nu fac decât să ducă mai departe o cvasiformulă confesivă din *Scrisori deschise trupului tău* (2000), sau *Scrisori de dragoste neexpediată* (2016), tema autorului pare să fie infernul cotidian al vieții fără de iubire, similar pierderii înaltei taine a revelației metafizic-dumnezeiești. Fire sensibilă capabilă de un înalt grad de idealitate, difuzată și proiectată de predilecție în imaginar, lui Ioan Romeo Roșianu nu-i lipsește luciditatea de a analiza și trăi iubirea ca pe cea mai mare dintre tristețile cu puțință. Neoromantic prin natura sensibilității sale generoase, el își dă seama, altminteri, că, desfăcută din nimbul idealității în care este permanent tentat să o înveștmânte, femeia visurilor sale nu este decât o ființă de rând, iar iubirea sa, calvarul conștiinței de a nu ști nimic precis despre o chimie căreia numai arta îi poate oferi înțelege și redempțiune. În consecință, trnazitivitatea ductului de predilecție realist, antiliric și cotidian (cel puțin la nivelul ariei "incipiturilor"), pe de o parte, și muzicalitatea aproape orfică a refrenurilor (o particularitate atât de dispunere a versurilor în cadrul fragmentelor sevențiale de text, dar și cu un rol eufonic de netăgăduit; vezi mai sus versurile culese cu italice), la rândul-le, dese tentative de motivare a sensului, ori invocarea fără nici un complex a "Dumnezeului Iubirii", pe de alta, nu fac decât să acționeze într-o perpetuă basculă posibilitățile mijloacelor de comunicare ale expresiei directe și accesarea sau sondarea interstițiilor metafizicului. "IUBITO, primul om apărut pe pământ nu/ s-a transformat în maimuță spune sufletul meu/ Dumnezeu l-a făcut pe om când era trist/ de-aia femeia a ieșit mai frumoasă din coasta lui/ abia după ce a făcut femeia Dumnezeu / a fost mulțumit și fericit de rodul mâinilor lui/ la fel am fost și eu, Iubito, când am memorat / în palmele transparente și goale formele trupului tău/ memoria sufletului meu a accesat memoria / facerii noastre din lut/ a fost ca atunci când în prundul pâraului de munte / făceam metereze pentru oprit ploaia/ nimeni nu știa jocul nostru cu vântul când/ ne

ascundeam printre crengi să nu ne vadă soarele/ mereu m-am opus, Iubito, știi bine inima mea/ n-a fost niciodată pasăre în colivie / mereu am răscolit munții căutând plaja mării mereu în/ nisipul spălat de valuri căutam tihna pădurii/ mereu în privirile tale am căutat vederea de început/ Iubito când Dumnezeu s-a aplecat asupra ta/ și te-a făcut./ (Mai știi când te-am rugat în genunchi să-mi faci loc în / liniștea ta?) // Așa a fost, Iubito, când Dumnezeu a început / să treacă mătânii prin inima mea goală/ ai apărut tu cu mătăsuri de ceață pe umeri/ și iluzii de haine pe trup/ ți-ai înfipt un hanger până la prăsele în privirea mea/ și am orbit de atâta lumină atunci/ s-a făcut de zi apoi s-a făcut de noapte și în tumultul/ clipelor scurse minutarul n-a mai ținut ritmul/ cu bătăile inimii rănite (...).

Dintotdeauna – și în *Poetul ucis de cuvinte* (1999) și în *Căutarea Îngerului pierdut* (cu două ediții, ultima din 2005), asemenea, în *Arhitectura poemului* (2015), nemaivorbind de “ciclul” mai recent de “*Scrisori...*” – poemele lui Ioan Romeo Roșianu s-au născut din elafiuena spirituală a sufletului îndrăgostit nu atât, cum ne-am putea aștepta, de femeia-femeie (de aceea în versurile lui, poate, nu e de găsit nicăieri vreun nume al ei), ci, în mod vădit, de niște substitute imaginative cărora sufletul eului liric li se cofesează și dăruie în voie... Și asta pentru bunul motiv că poetul iubește ardent și cu toată ființa doar iubirea, și destul de relativ, până la urmă, iubita pasageră (vezi mai sus versul suficient de edificator în acest sens: *Iubito, știi bine inima mea/ n-a fost niciodată pasăre în colivie*). Trebuie spus, de altminteri, pentru a lua un

exemplu, că *Scrisori(le) de dragoste expediată* (titlu deliberat echivoc) conservă nu jvungul sângelui și palpitul existențial al îndrăgostitului, cât tristețea aventurii ieșirii temerare din singurătatea ființei lăuntrice. “...Iubito, astăzi în catedrala din centru/ toate femeile au fost la fel (s.n.)/ niciuna n-a avut nimic misterios în ea/ în afară de florăreașa bătrână/ în ochii ei triști citeai povestea trecerii prin lume/ tristețea de-a fi greutatea bucății de pâine vedeai/ apoi clopotul a dat deșteptarea la viață a femeilor/ cu râvnă de viață în trupul fierbinte/ fardul sfințeniei și l-au șters urcându-se-n mașini/ luxoase lângă amănții puternici ai zilei/ pe treptele catedralei Iisus stătea desculț și era trist în/ tăcerea Lui, s.n.(...)”. Într-o asemenea stare, deși poate inima poetului continuă să se lase voluptuos amăgită de minciunile și măștile Dalilei de lângă el, mintea lui e suficient de puternică să înțeleagă eroarea, să rupă legăturile blestimate și să arunce asupra ei anatema; să o expedieze - acesta ar fi mesajul; cu alte cuvinte, să se debaraseze și să scape de ea... Creator binecunoscut ca susținător și apărător vrednic al canonului și dogmelor bisericii strămoșești – să nu uităm că Roșianu este coautor, alături de Înalt Prea Sfinția Sa Justinian Chira (+), Arhiepiscopul Maramureșului și Sătmarului, al *Acatistelor Maicii Domnului* (ediția a II-a, 2003) -, poetul cred că știe prea bine litera *Elclesiastului* care cere să nu dai femeii putere asupra sufletului tău (“Non des mulieri potestatem animae tuae”), socotind iarăși, pentru sănătatea și îmbogățirea spirituală, că mai bună este întristarea decât răsul.

Cititorii versurilor deopotrivă lumești sau, într-o bună măsură, spiritual religioase ale lui Ioan Romeo Roșianu vor fi poate surprinși de atmosfera și “recuzita” lingvistică de apăsată proveniență ecleziastică a versurilor lui (*Dumnezeu, cer, biserică, altar, icoane, preot, sfinți, strană, tămâie, clopote, mătânii, lumânări, smerenie, mir, Sântilie, binecuvântare, rugăciune mucenic, catedrală* etc., etc.). Ea ține, deloc întâmplător, cred, de stategia unei propedeutici particulare, foarte a sa, prin care Dumnezeu, înainte să se reveleze pe deplin prin întreaga grație și sporire în duh acordate celui ascultător și capabil de îndumnezeire, este chemat în primul rând să se dezvăluie nu mai puțin prin fulgurațiile cuvântului; exercițiu aproape sacerdotal, potrivit convingerilor sale, pe care numai poezia adevărată, la acest nivel, îl mai poate susține. Pentru Ioan Romeo Roșianu, așa cum o mărturisește în versuri, de câte ori este inspirat, poezia este în egală măsură Dumnezeuul tăcerii și Dumnezeuul Cuvintelor, entitatea în numele căreia mai speră într-o lume mai bună chiar și aici pe pământ.

Poet pe cât de risipitor cu darurile vieții, pe atât de pozitiv și generos în a se pune la dispoziția unor confrăți în care simte germenele unei vocații scriitoricești (proiectul *eCreator*, de dată ceva mai recentă, mi se pare absolut edificator în această privință), Ioan Romeo Roșianu este un făuritor și născocitor de universuri poetice cu mult mai profunde și mai complexe decât par la prima vedere; un meșter și un medium foarte original, departe, chiar foarte departe de a-și fi spus ultimul cuvânt.

**Creator
binecunoscut
ca susținător și
apărător
vrednic al
canonului și
dogmelor
bisericii
strămoșești –
să nu uităm că
Roșianu este
coautor, alături
de Înalt Prea
Sfinția Sa
Justinian Chira
(+),
Arhiepiscopul
Maramureșului
și Sătmarului,
al Acatistelor
Maicii
Domnului
(ediția a II-a,
2003)...**

Amalia Constantinescu

Romanul celor șapte nopți

Despre Simona Liutiev – o lipoveancă prin adopție (etimologică), dar o lipoveancă autentică, pasionată de magia umbrei, de clar-obscurul pictural al literei scrise – v-aș putea spune multe, pentru că Simona însăși este o carte în continuă scriere, o carte ce se lasă, din când în când, povestită. Dacă aș începe cu acele cuvinte-cheie după care se ghidează viața ei, nici nu ar mai fi nevoie să vă spun că ne aflăm în fața unei învingătoare: „cere imposibilul ca să obții cât mai mult!” Iar Simona a obținut: *Premiul Național „Vasile Voiculescu”* la secțiunea proză, acordat de Biblioteca Județeană „Vasile Voiculescu” din Buzău, pentru cea de a treia carte a sa – *Câmpie și oase*, Ed. Science Press, Baia Mare, 2016, reeditată la Editura Teba, Gura Humorului, Suceava. O carte scrisă în liniștea câtorva nopți – șapte la număr – ca o experiență inițiativă, după ieșirea din transă; o carte ca „un punct de sprijin pentru amintiri”; o carte împărțită în două asemenea titlului – *Praful și Ochii*. Cele două părți ale romanului sunt așezate discret, dar reprezentativ, sub semnul amfitrionic al spuselor lui Lev Tolstoi, gravitând între durere și veșnicie. La fel gravitează și autoarea prin personajul său: între boală și ezoterism, între singurătate și datorie, între lumea ei și între lumea lor – a oamenilor de la câmpie –, între praf și privire.

Prima parte a romanului, cea care personifică acest praf, începe cu înmormântarea bunicii Florica și s-ar fi sfârșit, probabil, cu o amintire simplă din copilăria nepoatei Luci, dacă scenariul n-ar fi fost tulburat de o mărturisire. Ca o cântă inutilă și târzie, se va interpune în această simetrie: mărturisirea lui Sofronie (iubitul, din tinerețe, al bunicii), o mărturisire la limita dintre spovedanie și reproș: „– Tu ai iubit vreodată?/ – Cred că nu./ – Atunci nu ai cum să înțelegi./ – Încearcă!/ ... / – Mă-ta mare era singura femeie frumoasă din sat. Știa și ea, știa și tac-to mare. Recunoștea toată lumea. Dacă nu eram eu, ar fi fost altul. La noi nu ai decât două variante, femei sau băutură. Durerea ta sau durerea altuia. Nimeni nu alege durerea pentru el./ ... / Nici eu nu am mai putut iubi./ – Eu cred că nici ea nu te-a iubit vreodată!/ ... / Nu putea să iubească pe altcineva. Decât pe ea. De ce n-ai venit la înmormântare?/ ... / – Nici acum n-aș veni. Florica nu a murit, înțelegi, e aici, aici! și se izbi cu pumnul stâng peste inimă. Și aici o să stea! Nu e după capul ei. Și o să aflu eu cine i-a făcut asta. Nimeni nu merită să plece așa”. Abia acum începem să înțelegem, vagul motiv pentru care iubirea bunicii e disputată, în corul bisericii, ca-ntr-o coridă mascată în care sacralitatea și patima își măsoară puterile, înfruntându-se în cercul vicios al vieții.

Elementele primei părți se rezumă frecvent la ambiguitatea simbolurilor și la fatalitatea lor. Rochia de mireasă, purtată de Luciana, în noaptea înmormântării propiei bunici, prevestește semnul rău al închiderii unui cerc de treizeci de ani, printr-un odios (și dublu) viol. „O ceață aprigă săruta câmpia într-o împreunare matinală. Ceața nu se mișca și nici nu ținea de cald dimineții”, dar arăta că viața merge mai

departe prin natura lucrurilor. Descrierea ceții printr-o șaradă, constituie un alt element-simbol al romanului: „să nu vezi văzutul” și ce ascunde acesta... „viața de moarte” și „omul de om”... Nici aerul nu este trecut cu vederea, de autoare. Este surprins deformând – undeva în cântecul ploii – sunetul, glasul, plânsul, veghea. Pe linia stropilor de ploaie se află arșița, singurătatea, pustiul... Satul de câmpie își pierduse, de mult, copiii. Pământul *prădat* este descris de Simona Liutiev cu aceeași sete a înaintașilor săi, scribi. Obiceiurile și ritualul înmormântării, monezile aruncate la răspântii, bocitoarele, femeile satului care așteaptă pomană așezate, la un fel de clacă după îngropăciune, nu resușesc să se ascundă de ochiul vigilant al autoarei, ce pigmentează momentele cu piesele de puzzle ale realității, în care noi toți trăim. Astfel personajul principal, Luciana Dragomir, află de la știrile tv de incidentul cu cei șapte violatori din Vaslui. Realitatea este inserată subtil în paginile romanului.

Un ciudat recviem al tinereții pierdute, poate fi considerat acel ultim *avans* al bătrânului Sofronie, față de Luciana – nepoata fostei sale iubite.

Răsul Luciane, învecinat cu isteria, constituie un dublu laitmotiv: frica și furia. El este prezent în ambele părți ale romanului, subliniind tacit continuitatea și dorința de coerență a faptelor redade: o luptă acerbă între senzitivism, filosofie, depresie mimată până la evidență. Densitatea acțiunilor dilată paginile propriu-zise, trimițându-ne cu gândul la stilul lui Mihail Bulgakov. Întâia apariție a unui fond muzical cult se petrece în partea a doua a romanului. Revenită în lumea ei, Luciana ascultă *Bolero* de Ravel, în timp ce bunicul ei ascultase lăutăreasca veche, definită de acordurile *Bordeiașului*. Aparenta discrepanță a stilurilor ascunde un soi de parvenitism ierarhic, ca o glumă reușită a imaginației. Acordurile muzicale clasice sunt transferate sesizabil de la Ravel la Wagner. Ne este sugerată trecerea timpului prin muzică, prin lectură, prin somn: „Adormi secerată de un dor. Inexplicabil, așa, cum e dorul”.

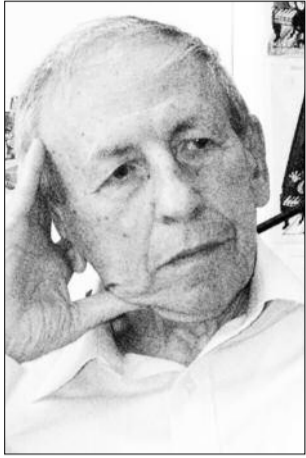
Ceea ce *Praful* a acoperit, *Ochii* vor descoperi. Doar ei mai pot *cerși... vieții îndurare*. Cu acest mesaj nerostit se face trecerea, între cele două părți ale romanului. Abia atunci realizăm că forța condeiului, mânuit de Simona Liutiev, subliniază funcția terapeutică a scrisului. Simona scrie ca și cum ar picta: fiecare cuvânt azvârlit aparent, pe hârtie, este de fapt imaginea unei culori, ce-o definește. Lecturând romanul, în această cheie, nu mai vedem cartea sau rândurile scrise. Ele dispar în hăul închipuirii – din care au venit – rămânând vizibil numai tabloul celor două elemente: *câmpia* și *oasele* ca simbol neclintit al sărăciei, al pustiului, al necuprinsului. Cercul se închide, după ce punctele-cheie au fost, în totalitate, atinse: scepticismul și credința, frumusețea, durerea, santificarea... „Se-nnoptează... și câmpia își ascunde oceanul” (Ion Pillat).

**La fel
gravitează și
autoarea prin
personajul
său: între
boală și
ezoterism,
între
singurătate și
datorie, între
lumea ei și
între lumea lor
– a oamenilor
de la câmpie –,
între praf și
privire.**

cronici

Marin Ioniță

PRINȚESELE

Tudora de la început de lume... Nevastă la trei ani... Amantă mai dinainte. Mireasă fără nuntă. Poate ne-am iubit înainte de a fi născuți. Gardul. Pârleazul. Poteca la fântână, florile, stelele.

Student. În București. Țăla cu bursă mare. Îmi permiteam să mai fac și achiziții nenecesare.

Pantaloni albi de tergal. Pantofi de aceeași culoare. Centură bătută în ținte argintii.

Sacou albastru cum văzusem la un actor de la Operetă. Ochelari de soare.

Nu sunt un extravagant. În general, un student model. Dar mă las furat și de alte experiențe. Ca să văd cum este. Nu mă tem. Știu când și că pot să mă opresc. Am dovezi.

Nu pun picătură de alcool pe limbă. Nu pun țigară între buze. "Bă, tu ești muiere?" Și, ce?... Fetele, ca șerpoaicele, sug alcool și trag fum pe nas...

Iubita mea de acum, studentă la Politehnică. Cea mai inteligentă ființă feminină din câte aveam să întâlnesc în viață. Dar... Dar ce? O să vedem! Deocamdată ne înțelegem bine. Dar, ca să o scot din fire, s-o surprind, s-o șochez, azi intru într-un joc ce nu e al meu. Mă îndrept spre casa ei. Unde este și ea în vacanță, în satul Coșoieni.

Pedalez agale de-a lungul satului Ragu, unul ca oricare altul. Țărani, căruțe, vite, câini, rațe în apa din șanțuri, - a plouat azi - noapte -, copii lăsați de capul lor.

Cine știe că aici a fost începutul lumii?!

Legendă străveche. Poate chiar din substratul predacic. Oricum, înainte de creștinism.

Doi zei. Apăruți de nicăieri. Din nimic. Gemeni. Frați. Fărtați. Zeul Binelui. Și Zeul Răului. Dualitatea puterii. Oceanul primordial. Și axa lumii. Un stâlp în noianul de ape.

Fărtațele cel mare, zeul bun, îl trimite pe cel mic să aducă o mână de măr de pe fundul apelor. Frământă nămolul, îl plămădește și pune coca la uscat pe vârful stâlpului primordial. Și acesta este pământul. Și îl așterne peste valuri, și se întinde pe el, ca să se odihnească. Și îl fură somnul. Dar fărtațul, ce face? Apleacă discul pe o parte, ca să-l înece, să rămână singur. Atunci zeul cel bun, băldâbâc în apă, adormit. Dar se trezește. Prima încăierare ancestrală. Însă zeii nu mor. Cei doi încep să construiască împreună lumea. În opoziție. Ce face unul, distruge altul. Și din aceste confruntări iese perfecțiunea.

Și în capul meu de tânăr zănată se naște o idee. Ideea unei mitologii românești. Măcar o sagă...E plină lumea de creatori, de zei, de mitologii. De la vechii egipteni la sumerieni, la evrei, la greci, la romani, la celți, la germani, la popoarele scandinave, la cele asiatice și africane, la incași, la mayași...

Mitologia românilor. Sunt destule elemente și fragmente din basme, din povești...

Cu Zmei Paralei, cu Muma - Pădurii, cu știme, cu vântoase, cu iele, cu duhul apelor, cu izvoare de apă vie și apă moartă, cu munții care se bat în capete, cu spirite, cu vârcolaci, cu stafii, cu Negru și cu Roșu Împărat și cai înaripați hrăniți cu jar, cu Gerilă, cu Setilă, cu Strâmbă - Lemne...Și tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte...

Prințesa Tudora

Am s-o scriu...

Mă opresc la ultima casă a satului să-mi salut un prieten student la filozofie. Este într-o tabără la mare. Îi salut părinții, care mă cunosc mai demult, îi fur o sărutare Ileanei, sora lui, vedeta balurilor și chermazelor noastre, și pornesc la drum. O tai peste câmp, spre Coșoieni, unde mă așteaptă prietena mea din această vară. O urmă de drumeag, de roți de care, între izlaz și lanul de porumb.

Soarele fierbinte. Îmi bate în creștet. Aburi din pământ. Polenul din porumb.

Mormoloci în băltoace. Un fel de amețeală plăcută. Amintiri estompate.

Și deodată, Tudora! Nuntirea noastră...

Azi era zi de sărbătoare și se strânsese o grămadă de lume la taclale între prânz și nămieț, în dreptul nostru, pe malul șanțului.

Și cum de multă vreme nu mai murise și nu se mai căsătorise nimeni, și nu mai fusese bătută nici o muiere, și nu se mai speriaseră caii nimănui, și nu mai plesnise nici o vacă umflată cu lucernă, și nu mai mușcase pe nimeni șarpele, și nu mai fusese furată nici o fată, și nici un om n-a mai fost pocit de iele sau de trăsnete, și nu s-a mai auzit de vreo femeie care să sară pârleazul în brațele ibovnicului, toată lumea era convinsă că se coace undeva o întâmplare nemaipomenită, care nu se poate să nu dea năvală peste noi.

Și cum stăteau ei așa tolăniți pe malul șanțului, privind de-a lungul drumului pe care nu trecea nimeni, ce zice Voica lui Ilie Militaru:

- Mă duc, mă, și eu pe la voi prin grădină!...

- Du-te, lele, că sunt câinii legați! zice mama.

- Vin cu tine să-ți ridic poalele, se amestecă în vorbă Dumitru lui Mircea, care știa el bine ce căuta femeia în grădină.

- Tu ai grijă de nevastă-ta, să nu-i ridice altul fusta!...

Ea pleacă, ei se dau la altă vorbă. Dar Voica se întoarce cu o față plină de mirare.

- Fă, suratelor, mă, oameni buni, nu e de glumă!... Haide să-i vedeți și voi!

- Ce-o fi văzut nebuna asta?

- Ce-ai văzut, lele?

Ce să vadă? Eu și cu Tudora lui Necula lui badea Oană. Față în față, despuiați, în jgheabul găinilor. Ne spălăm unul pe altul cu apa încălzită de soare. Ne turnăm apă cu

pumnul în cap. Ne spălăm unul altuia obrazii, gâtul, pieptul, șoldurile, coapsele...

Ne-au privit cât ne-au privit în tăcere, până când o voce groasă de bărbat, cine știe a cui, a rupt vraja:

- Ce faceți, mă, voi acolo?

- Ne-am ridicat în picioare și stam așa, ținându-ne de mână, doi copii cu părul lung și bălai în pielea goală, care parcă lumina în bătaia soarelui. Și mă aude toată lumea când spun:

- Ea e nevasta mea!

Și-i zice Tudora:

- Eu sunt femeia lui!

Își fac femeile cruce, iar bărbații se uită cu gura căscată. Primul care a întrerupt tăcerea a fost moș Sandu de pe uliță, un om atât de bătrân, de-i clănțăneau dinții în gură.

- Ei, drăcia dracului!

Apoi au început vorbele în vânt:

- Parcă ar fi niște îngeri...

- A înnebunit lumea!...

- Când vrea să ne piardă Dumnezeu, ne ia mai întâi mințile. Și începe cu copiii...

- Copiii oamenilor, draci goi!

- Parcă ar fi făcuți de o mamă și de un tată...Și ce frumoși sunt amândoi...

- Când faceți nunta?

- Te culci la noapte cu ea?

- Îi pui o mână căpătâi și p-ailaltă unde-o pui?

- Țsta e semn de la Dumnezeu...Cine știe ce mai vine peste noi...

- Dracul când n-are treabă își cântărește coada.

- Trece acasă, curvă mică! strigă mama Tudorei, care fusese chemată să vadă și ea minunea.

- Și pe urmă ce mai faceți? vrea să știe Lisandra Bădiliu.

- Ne culcăm și ne sculăm și mâncăm și ne scăldăm...

- Ne culcăm, ne sculăm, mâncăm, repetă fata după mine.

- Scula-te-ai țeapănă și mânca-te-ar pământul, Tudoro, maică!

- Ai mei nu mă ceartă. Mama trage pe mine o cămașă lungă până la călcâie. Iar tata, de acolo: "Feriți-vă, bă, fetele!"...

Vorbele astea, ca multe altele, păstrate în amintirea celor care au fost acolo, le-am auzit rostite mai târziu, pentru că întâmplarea a fost repovestită de nenumărate ori.

Tot ce văd eu în fața ochilor, de parcă s-ar petrece chiar acum, sunt doi copii în pielea goală, culcuși într-un jgheab de lemn cu apă caldă. Și simt încă în palmă părul fetei, obrazii ei, gâtul, umerii, pieptul, coastele, abdomenul, șoldurile, coapsele... Și mă văd cu ea de mână, cu trupurile goale în bătaia soarelui.

Și parcă lumea toată ar fi fost să înceapă cu noi.

Plecat din sat, n-am mai știut de ea. Am întrebat unde e în prima vacanță. Fusese "dată de suflet" la niște oameni bătrâni și săraci din Coșoieni, pe care avea să-i moștenească. Mai mult slugă fără simbrie, să aibă grijă de gospodărie și de ei, până când Dumnezeu îi va culege de pe pământ.

Trecuse an după an. O uitasem de tot. Ce mai e cu ea? Se va fi măritat? O fi având copii? Se va mai fi gândit și la mine?

Îmi pierd drumul de sub roți. Islazul și lanul de porumb, năpădite de tufe de mărăcini, de măceș, de buruieni. Niște capre

Și cum de multă vreme nu mai murise și nu se mai căsătorise nimeni, și nu mai fusese bătută nici o muiere, și nu se mai speriaseră caii nimănui, și nu mai plesnise nici o vacă umflată cu lucernă, și nu mai mușcase pe nimeni șarpele, și nu mai fusese furată nici o fată, și nici un om n-a mai fost pocit de iele sau de trăsnete, și nu s-a mai auzit de vreo femeie care să sară pârleazul în brațele ibovnicului, toată lumea era convinsă că se coace undeva o întâmplare nemaipomenită, care nu se poate să nu dea năvală peste noi.

proză

slobode se învârtesc fără rost. Câini întinși la umbră.

Și o arătare. Parcă ar fi fost femeie. În zdrențe. Părul scămoșat. Ochii punși. Obrajii zbârșiți. Buzele crăpate. Priviri de sălbăticiune. Gingiile cu doi colți. Firele de păr în barbă. Voce hârâită. Miros de femeie nespălată. De jivină în bârlog.

Arunc bicicleta. Îngenunchez în fața ei ca la o icoană.

- Tudora...Tudora, tu ești ?

Mârâie... Bâlbâie... Cu o voce neomenească:

- "Pleacă ! Pleacă !"

Câinele se ridică pe două labe, își arată colții și i se zbârleşte părul pe spinare...

- Du-te, du-te, du-te !

- Tudora...

- Piei din ochii mei !

Pune capul pe piept și tace. Lacrimi grele îi cad în poală.

...Familia Preda mă așteaptă. Sunt amețit. "Du-te, du-te, du-te !" Mă latră câinii...

- Ai venit pe izlaz ? mă întrebă doamna, privindu-mi ciulinii de pe pantaloni...Ai dat de nebună ?

Domnul Preda e gata să înceapă povestea nebunei din satul lor.

- Lasă, tată, nu-l interesează, zice fata și mă târâște în camera ei. Parcă trec pragul altei lumi. Cărți, tratate, reviste, planșe, schițe, scheme, tabele, atlase, caiete, hărți pe masă, pe jos, pe scaune, pe pat, pe perete, pe tocul ferestrei...

- Toată noaptea a lucrat!

- Închide ușa, mamă!

Mă sărută în grabă, mă ia de mână și mă trage la masă.

- Ce mai scrii ? mă întrebă în treacăt.

- Mă gândesc la o mitologie a poporului român!

- Dă-i bătaie!

Asta era. Făcea parte din plan. Un viitor mare scriitor și o viitoare savantă. Planul ei...

Începe să-mi explice cu un început de triumf :

- E posibil ! E posibil! E posibil!

De ce n-ar fi ? Nu am treabă cu știința, mai ales în acest domeniu pe care și l-a ales. Dar am imaginație. Și s-au întâmplat în ultima vreme niște lucruri care erau incredibile.

După exploziile nucleare, a fost o serie de explozii în multe creiere. Elevi, studenți, tineri cercetători, oameni de știință, credeau că au dat peste o altă formă de energie care poate să fie folosită. Era vorba să ia în stăpânire câmpul gravitațional.

Prietena mea, cu marea ei inteligență, căzuse și ea în capcană. Îl avea profesor pe omul de știință Ion Mânzatu, care pretindea că a obținut ecranarea gravitației, lucru dovedit chiar prin talerele unui cântar. Entuziasmul fără limite al acestei teorii devenise paradoxal. Prietena mea vedea oameni plutind în spațiu, mai pe sus, mai pe jos, după voință, în toate direcțiile dorite. Ce mai era nevoie de automobile, de tramvaie, de trenuri, de avioane. Cel mult niște nacele în care să te plimbi de plăcere.

Dar mie îmi sună mereu în urechi acele cuvinte mai mult hămăite decât rostite: "Du-te ! Du-te ! Du-te !"

- Îți dai seama cum o să fie ?

Nu stau s-o contrazic. De ce s-o ațâț ? E și așa destul de pornită. O diversiune nu scrisă. Și arunc, hodoronc- tronc:

- Iancu Negru...

- Ce e cu el?

- A mai trecut pe-aici?

- În fiecare zi. Stă de vorbă cu tata...

Vorbești de lup, și lupul la ușă. Iată-l la poartă. Domnul Preda îl prinde de umăr și vrea să-l târască spre bufetul satului. Tuică, secărică și "câte una mică".

- Fata n-are timp, dezleagă niște probleme, îi explică...

Dar el vrea să stea de vorbă cu mine. Ne așezăm pe o stivă de lemne din curte. Nu știe cum să înceapă. Îl las să fiarbă în propriu-i suc. Minutele trec greu...

- Ce mai faci ? rup tăcerea...

- Sunt în vacanță. Se zugrăvește școala.

- Nu pleci și tu pe undeva ?

- Un director n-are concediu !

- Nu te însori ?

- Cu cine ?

L-am provocat destul. Intră în subiect.

- Ascultă, de ce nu o lași ?

- Eu ? Pe cine ?

- Știu că nu ai intenții serioase ! Și de-ai avea, ce poți să-i oferi ?

- Dar tu ?

- Începe inventarul : casă nouă, o adevărată vilă, o alee în interior, cadă, duș, apă caldă, alee pavată, gard de beton, pomi

altoiți, boltă de viță de vie, grădină de zarzavat, păsăret, curcanii ca bostanii și mama, văduvă și încă tânără, bună de muncă și care o iubește ca pe fiica ei.

- Să vă fie de bine !

- Dezleag-o de tine !

- Cerșetor la drumul mare ! Mi-e milă de tine ! Dar dacă vrei să-ți cedez prima mea iubire, caut-o în mărăcini ! Da, nebuna ! Chiar ar avea nevoie de un duș cu apă caldă și mult săpun...

- Ești nebun, zice, și se ridică...

Se îngină ziua cu noaptea. Cerul e gata să crape primele stele. Iubita mea mi-a împuiat capul cu proiecte. Domnul Preda vrea să mă rețină peste noapte. Se teme să nu pună ceva la cale Iancu Negru. Cunosc omul. Nu e chiar atât de ticălos...

- Apucă-te de mitologia aia ! Sau mai degrabă scrie un roman de dragoste !

Este tot ce poate spune prietena mea la despărțire.

Seară senină. Doar o sprânceană de nor negru într-o margine de orizont. Dar e așa departe...

O iau tot pe scurtătură. Gura izlazului. Tufe, mărăcini, scaieți. Pe unde o fi nebuna ? Tună !

Dau de un mușuroi. O grămăjoară de zdrențe. Nu o fi chiar ea culcușită în iarbă ?

- Tudora !

Tăcere de mormânt. Fulgeră. Mă apropii. Cu amândouă mâinile zgâlțâi mormanul de țoale.

- Tudora... Tudora... Tudora...

Nici un semn. Îngenunchez.

- Iart-o, Doamne! Iartă-ne!

Și deodată, așa, din senin, furtuna! Picături mari de ploaie. Grindină! Clocotește cerul ! Trăznește... Se aprinde un copac uscat de lângă noi. Ploaie de scânteii. Și fulgeră. Și urlă vântul.

Și, deodată, din grămada de zdrențe, se ridică o arătare. Ca un strigoi ieșit din mormânt. Își întinde mâinile spre mine. Poate vrea să mă îmbrățișeze. Fug...

Urlă cerul. Urlă pământul. Se zbat firele de porumb. Se zbate apa în băltoace. Beznă. Fulgere. Se joacă stihia cu mine. Cad. Mă ridic. Îmi curge apa pe sub haine. Parcă direct pe oase și pe carne. Când prin porumb, când pe izlaz. Bicicleta mă trage ca o capră după ea. Aș abandona-o, dar nu e a mea...

Ajung la casa din capul satului. Casa prietenului meu, student la filozofie. Bat disperat în poartă. Dar cine să mă audă ? Reazem bicicleta și sar gardul. Ajung, împleticit, la fereastră. Dau cu pumnii în ramele geamului până îmi pleznește pielea. Se aprinde o lumină. Bărbatul iese cu felinarul. Cad aproape leșinat în brațele lui. Mă duce în casă. Mă dezbracă la piele. Prosoape flaușate. Rufe uscate.

De-abia poate să-mi strecoare câteva înghițituri de ceai fierbinte printre fălcile încețate. Și câteva picături de rom. Pat cu saltea de lână. Plapumă umplută cu fulgi. Dar tremur de sare carnea de pe mine. "Are fierbințea, băiatul !" N-au pe cine să cheme în ajutor. Moașa comunală este la o femeie pe care a apucat-o facerea. Veterinarul e cu mâna vârată până la cot într-o vacă unde vițelul venea de-a curmezișul. Aprind candela. Furtuna se întesește. Zgâlțâi geamul. Scoate copacii din rădăcini.

Vise. Coșmar. Oamenii care plutesc pe deasupra pământului. Duhuri.

Vântoase. Iele. Roată - roată în jurul meu. Dansează, fac tumbă. Mă sucesc. Mă răsucesc. Mă îmbrățișează. Mă îmbracă în voaluri. Strâng la piept năluci. Și mascatul. Nasul roșu. Dinții de fasole. Și iar, și iar. Plutesc pe sub nori. Printre stele. Stăpânirea gravitației funcționează. Prietena mea. Studenta de la Politehnică. A reușit. Zeul cel bun. Se multiplică. Niște păpușoi plămădiți din pământ. După chipul și asemănarea lui. Îi pune la soare să se zvânte. Fârtatele pereche, încearcă să-i strice opera. Până una alta, despică între picioare o jumătate din păpuși. Și așa apar femeile. Dezbrăcate. Despuiate. Frumoase. Îmi dau târcoale. Parcă ar vrea să mă ia.

Undeva unde nimeni nu știe. "Du-te, du-te, du-te !" Tudora...

Apocalipsa. Se rostogolesc copacii în aer. Dobitoacele. Domestice și sălbatic. Și lucruri de tot felul. Se desprind cărămizile și pietrele din zidiri. Și plutesc anapoda în spații. Cutremure. Eruptii vulcanice. Ies râurile din albi. Și morții din morminte. Viețuitoarele din apele mărilor și oceanelor. Crapă cerul, crapă în explozii pământul. Globul o ia razna în univers. Planetele își ies de pe orbite. Se topește soarele.

Mă trezesc de-abia pe la amiază. Ileana, singură, într-un capot de mătase, cu sânii pe jumătate goi. Tatăl nu s-a întors de la primărie, unde lucrează.

Mama și ea, pe undeva. Mi-a călcat și mi-a uscat hainele. Și lenjeria. Chiloții. Draga de ea.

O strâng de mijloc, o sărut chiar în gropița suprasternală. „Nebunule, ce faci ?” O sărut și pe creștet și îmi văd de drum. Și rămâne în urmă, zeul cel bun și zeul cel rău. Și Tudora. Începutul pământului. Începutul lumii iubirii mele...

Urlă cerul. Urlă pământul. Se zbat firele de porumb. Se zbate apa în băltoace. Beznă. Fulgere. Se joacă stihia cu mine. Cad. Mă ridic. Îmi curge apa pe sub haine. Parcă direct pe oase și pe carne. Când prin porumb, când pe izlaz. Bicicleta mă trage ca o capră după ea. Aș abandona-o, dar nu e a mea...

proză

Mioara Bahna

...romanul lui Marian Ilea este un lung poem în proză, în care lirismul, amintit încă de la începutul acestor rânduri, asociat frecvent cu ludicul (surprins și la nivelul conținutului, dar și la cel al limbajului, prin valorificarea folclorului copiilor, sugerat prin prezența unor recitative, dintre care unele sunt create ad-hoc), răzbate din acțiune și (mai ales) din limbaj.

CRONICI

Fragmente din devenire – Marian Ilea: Amintiri din casa scării

Romanul lui Marian Ilea, *Amintiri din casa scării* – Editura Limes, 2014 –, este o proză profundă, infuzată de lirism, cu multiple conotații, venind din caracterul în bună parte alegoric al întregului, care spune povestea unor copii și, prin ei, aduce o perspectivă asupra copilăriei urbane, din anii '60-'70 ai secolului al XX-lea, etalând, prin urmare, o lume în devenire, drept care vocea auctorială se identifică, în cea mai mare parte a cărții, cu a lui Margasoiu, eroul principal, dar și cu ale prietenilor lui ori, mai degrabă, cu a personajului colectiv pe care îl compun aceștia, cu toate că fiecare are un (supra)nume – Cătană, Nădușitu, Strâmbătură, Lușu –, cu posibilitățile lor de a percepe realul, prin prisma brumei de experiență de viață, coroborată cu o sumă de eresuri ori doar elemente din folclorul copiilor pe care le creează înadins ori doar le asimilează.

Cât privește caracterul alegoric al romanului, acesta reiese, de pildă, din surprinderea eforturilor pe care le face viața, pentru a-și fixa rădăcinile, pentru a căpăta stabilitate, o imagine sugestivă, în acest sens, fiind cea a trenurilor de cherestea cu *câte două vagoane de călători atașate de locomotivă*, în care *oamenii călătoreau pe acoperișuri, agățați ciorchine*, iar *picioarele baletau până găseau locuri stabile*.

Fiind un Bildungsroman, cartea lui Marian Ilea urmărește, mai ales, psihologia copilăriei, pe un segment reprezentativ al acesteia, surprins în clasele primare, când puilul de om caută să ia în stăpânire, măcar în parte, realitatea în care trăiește, fie învățând de la cei mari, fie căutând să redefiniească lumea. De pildă, *i-au spus negrului – îndoliatul și s-au oprit*, pentru ca această „geneză” sui-generis să continue: *La o săptămână după ce-au descoperit negrul, Margasoiu le-a definit și galbenul. L-a numit: strada lungă și uniiformă*. Pe de altă parte, asemenea lui Leopold Bloom, binecunoscutul erou al lui Joyce, dar, fiește, la altă scară, copilul străbate lumea orașului – de fapt, cartierul –, descoperindu-i topografia, pătrunde în viscerele societății căreia îi este parte și pe care o percepe atât de familiară, încât spațiul în care se mișcă este desemnat drept *curtea cartierului*.

Acest procedeu, al urmăririi traiectoriilor personajului prin oraș / cartier, este, de fapt, pretextul românesc pentru schițarea perimetrului unde trăiesc eroii cărții, cu semnele sale distinctive și, cu precădere, cu umanitatea care-l populează și, desigur, îl animă: *Casa era nu departe de piața cu catedrala, de fabrica de pâine, de castanii cu coroane stufoase și de râul învolburat ce curgea din munte*.

Traseul personajului este, în aceeași ordine de idei, calculat cu grijă (*De la chioșcul de tutun până la școală sunt cinci minute de mers la pas*.) și trece prin *tunelul vechi, de legătură între biserică și fosta școală de călugări, întunecos, captușit cu pietre late cenușii – care la lumina chibritelor sau a lumânărilor se înviorează umplându-se cu mii de punctulețe argintii*, cel care *se înfundă chiar sub scara pe care se ajunge la clopote* și adaugă doza de mister necesară imaginației copiilor, încât poveștile se prelungește și în viața reală, așa cum, pentru ei, *Nea Isac*, unul dintre adulții cu care interacționează, are un picior de lemn fiindcă a luptat cu un rechin cândva și s-a salvat pe *o bucată de lemn la gurile de vărsare ale fluviului*.

Rămânând în aceeași sferă joyceană, la peregrinările lui Margasoiu (ori *ale*

Margasoiului, nume a cărui paradigmă e aproape completă în carte) prin cartier, care amintesc de cele ale personajului irlandez, prin Dublin, se adaugă și modul în care sunt, deseori, decupate, atent, gesturile personajelor, actele din care se compune existența. Iată, de pildă, un astfel de fragment: *Nea Arghire iese din casa scării, îmbrăcat în hainele din piele neagră. Sub braț își ține casca portocalie și ochelarii. Scoate din garaj mobra (...). Ochii lui Nea Arghire sunt închiși în spatele oglinzii. În ochelari se vede curtea răsturnată. Nea Arghire ambalează motorul...*

Pe de altă parte, în lumea concentrică a cartierului, unde se formează viitorii adulți, narațiunea înregistrează, cu precădere, clipele, insignifiante, din afară, dar care dau Savoare existenței copiilor, ale unor plăceri mai mari sau mai mici, de la posibilitatea de a se bucura de banala gumă de mestecat – o raritate la momentul când își trăiesc personajele copilăria –, la farmecul adus de circuitul ambulant și până la descoperirea satisfacției date de chiulul de la ore, dar, mai ales, de crearea strategiei în acest scop: *te ceri afară cu o față chinuită, după ce ridici două degete și aștepti să te vadă doamna învățătoare Munteanu*.

Totodată, naratorul surprinde modul în care, încă de pe acum, își face apariția, în psihologia copilului, sentimentul vinovăției, venind din convingerea că există, mai devreme ori mai târziu, un moment în care greșelile se plătesc, așa cum, în întuneric, lui Margasoiu i se pare, uneori, că este lovit peste față de păpușile surioarei lui pe care le rupsesse din răzburare.

Totodată, devenirea copiilor înregistrează și un difuz (pre)sentiment – prematur, firește – al precarității, fără (aparentă) legătură cu imediatul, care începe să-i traverseze, de vreme ce, pe lângă povești cu feți-frumoși, universul imaginației lor adună și povestiri despre întâmplări surprinzătoare pentru ei, fiindcă sunt triste, dar reale, cu eroi palpabili, așa cum este tatăl lui Lușu, *Nea Arghire*, despre care află că *fugise din armată* doar ca *să-l vadă pe Lușu*, fiind, apoi, *căutat cu armata, miliția și câinii*.

Asemenea unui insolit comando, cei câțiva copii din grupul aflat constant în jurul lui Margasoiu, descind în punctele-cheie (așa cum le consideră) ale cartierului, observă și se încarcă – uneori prea devreme – cu imagini ale vieții pentru care, conștient sau nu, se pregătesc, între ei și lumea mare stând, tampon, câțiva adulți, pe care-i urmăresc, de la care învață, care le sunt, în parte, modele: *Nea Arghire* (care-și tot desface și reasamblează motocicleta), *Nea Vicente*, militianul Joji, cărora li se adaugă și alții, pe măsură ce raza cercului în care se mișcă se mărește. Astfel, celor de mai sus, li se alătură preotul Călugăratu, *Doamna învățătoare Munteanu* ori *Nea Isac*, vânzătorul infirm de la chioșcul unde se găsesc mai de toate pentru lumea din cartier (*jucării, ciocane, traforaj, țigări, dulciuri, caiete și creioane*), dar dintre care acestuia, simțomatic, poate, nu-i place să vândă caiete.

Tot acum, pentru eroii cărții, încolțesc și primele tresăriri ale sufletului (când Margasoiu o sărută pe frunte, într-o recreație, la școală, pe Aurelia Knall, fata care-i oferă bomboane din cele primite de la *Nea Isac* și care, desigur, se înroșește de emoție), și, de asemenea, în aceeași epocă, este încercat și gustul cruzimii.

Romanul lui Marian Ilea nu ocolește nici intruziunile politicii (eufemistic, spunând),

în viața oamenilor, în perioada în care se derulează acțiunea – deși nu este obiectivul său principal –, o ipostază a acestui univers fiind *omul roșu*, sintagmă cu trimiteri cel puțin uble, atât la lumea basmului, cât și la comunism.

Cât privește relația dintre generații, pentru că universul cărții cuprinde o comunitate relativ restrânsă, deși orașenească, adulții sunt un fel de părinți ai tuturor copiilor, în sensul că fiecare, în felul său, le poartă de grijă. De aceea, de exemplu, *Nea Isac* își dă și el obolul la educarea puștilor, atrăgându-le atenția asupra exprimării. Când Margasoiu vrea să cumpere *un caiet din ăla cu pătrățele, nene Isac*, vânzătorul îl corectează: *Vă rog frumos, nene Isac. Așa se spune, băiete*, iar copilul acceptă firesc sfatul și se adaptează. Însă poveștile merg și în sens opus, fiindcă și Margasoiu îi spune maturului: *Nu se spune autobuzul ăla, nene Isac (...). Se zice autobuzul acela, nene Isac*.

Prin urmare, aproape tot ce-i privește pe copii pare a se înscrie într-o acțiune concertată (chiar programatică, în măsura în care scopul e al vieții), inițiativă, pornind de la întâmplări majore (o operație de apendicită, de pildă) și ajungând până la informații mărunte (cum ar fi *câți centimetri are un stânjen*), prin care întreaga societate urmărește să-și asigure continuitatea, prin tânără generație.

Pe lângă copii, există în carte încă un număr foarte mare de nuclee narrative, concise, construite prin îmbinarea unor frânturi de tablouri aduse în prim-plan de memoria afectivă, printr-o cronologie insolită, indusă de evenimentele pe care le creează ori în care se implică aproape permanent tinerele vlăstare, care, deseori, mimează maturitatea, prin prima țigară sau prin alte gesturi simțite ca etalon al vârstei spre care se grăbesc să meargă.

Sub aspect stilistic, romanul lui Marian Ilea este un lung poem în proză, în care lirismul, amintit încă de la începutul acestor rânduri, asociat frecvent cu ludicul (surprins și la nivelul conținutului, dar și la cel al limbajului, prin valorificarea folclorului copiilor, sugerat prin prezența unor recitative, dintre care unele sunt create ad-hoc), răzbate din acțiune și (mai ales) din limbaj. Se pun, astfel, în valoare, pe de o parte, perspectiva copilului asupra lumii și actelor ei definitorii, iar pe de alta, încercările lui de a reconfigura realitatea, dându-i nu neapărat altă față, ci, în special, arătând-o așa cum ar dori-o el. De aceea, deseori, datele reale ale vieții sunt fie supradimensionate, fie atenuate, diminuate și amestecate cu ficțiunea, încât impresia creată e de oniric, mesajele părând ambigue, prin ștergerea graniței dintre real și imaginar, prin stilul indirect liber, prin împletirea dintre discursul auctorial și cel al personajelor, încât, uneori, verosimilul e abandonat (aproape) deliberat, iar școala, strada, teatrul devin doar ingrediente a ceea ce, la începutul romanului, era delimitat drept *curtea cartierului*.

Așadar, cartea lui Marian Ilea, cu titlu amintind de un celebru roman dostoevskian, completează paradigma literaturii despre copilărie (de această dată, petrecută în cadru urban), despre psihologia copilului, despre eforturile devenirii, demonstrând, implicit, că, indiferent când și unde ar trăi, în primii ani de viață, omul face, în mare, conștient sau nu, aceiași pași spre împlinirea condiției sale, iar datele concrete ale existenței într-un loc sau altul sunt doar nuanțe care pot spori Savoarea vârstei, a experiențelor trăite, de obicei, cu entuziasm, cu patos, cu încredere în aproape orice din jur.

Nici modern, nici de modă veche

În 1927 scriitorul elvețian de origine germană Hermann Hesse (1877-1962) a publicat romanul (tălmăcit în românește de George Guțu și publicat de RAO (în 2015) *Lupul de stepă*, în al cărui spațiu ficțional atât de spiritualizat își așează personajele dornice să se emancipeze, să se ridice per aspera ad astra, pe culmea celui mai cutezător ideal, să se implice în realizarea unor lucruri mărețe, de o anvergură impresionantă, să-și transfigureze viața mult prea banală și prozaică uneori, să contribuie la modelarea unei lumi pașnice, de o consistență remarcabilă, într-o mult mai mare măsură rațională decât irațională, să intersecteze unele cu altele în cel mai fructuos mod cu putință, renunțând la orice idiosincrazie mai mult sau mai puțin stupidă, la orice neinspirată tentativă blocant-mărginitoare, la orice eschivare de natură să le compromită mai devreme ori mai târziu.

Din cuvântul-înainte al editorului cărții menționate aflăm că „lupul de stepă era un bărbat de aproape cincizeci de ani”, „trăia foarte liniștit și retras, se distanța de modul de viață burghez, pe care-l găsea incompatibil cu felul său de a fi liber și mlădiu, independent, neaservit nimănui, afișa o anumită straniețe tulburătoare, „era un geniu al suferinței” reținute, cătuși de puțin exhibate, deținea o bibliotecă imensă, de care se folosea spre a-și scrie propriile cărți cu tentă cosmopolită, era dezordonat, capricios, anarhic, își savura intens fiecare reverie, avea o tânără iubită cu care obișnuia să se certe din când în când din te-ai mira ce pricină, părea să fie „unul dintre acei oameni care au nimerit între două epoci, pierzându-și sentimentele de siguranță și întreaga lor inocență, unul dintre acei oameni al căror destin îi condamnă să trăiască intens incertitudinea vieții omeneste sub forma unui chin, a unui iad personal. Spre a-l cunoaște mai bine pe „lupul de stepă”, al cărui nume Harry Haller, autorul ne pune la dispoziție „însemnările” acestuia, ce constituie „o încercare de a învinge marea boală a epocii nu prin ocolirea și înfrumusețarea ei, ci prin strădania de a transforma boala însăși într-un obiect al relatării”; ce reprezintă, pe de altă parte, „o călătorie prin iad, o călătorie bântuită, când de teamă, când de curaj, prin haosul unui univers sufletesc inundat de întuneric, o călătorie făcută cu voința anume de a străbate iadul de la un capăt la altul, de a înfrunta haosul, de a suporta până la sfârșit suferința provocată de toate relele” lumești, pandorice.

Citind cu atenție, ba chiar recitind laborios aceste „însemnări” iregulare, fracturate, rizomatice, descoperim că personajul principal al cărții pomenite nu privea cu ochi buni tentația „căii de mijloc” a unei vieți plate, sedentare și normale, refractare oricărui impulsuri nomade, deteritorializante, ci dorea să o apuce într-o direcție extremă, să se angajeze într-o activitate consistentă și, în același timp, epatantă, antiburgheză, să dea „un nou sens absurdei vieți omeneste”, să-și spiritualizeze intens modul de existență amenințat cu plafonarea, cu automatizarea, cu rutinizarea, să treacă dincolo de granițele normalității fade (între care se complăcea banalul, unidimensionalul »om oarecare«, deprins să ființeze într-o manieră burgheză aplatizată, lipsită de orice propensiune spre velleitate ori excepționalitate). În calitate de avid, disponibil, ahtiat cititor al unui anonim, dar captivant (de nu cumva chiar capturant) Tratat despre lupul de stepă, el a sesizat că într-un om (ca el) instinctul (de lup) coexistă cu spiritul (profund uman), că interioritatea-i bogată și dinamică era plină de contradicții virulente, că avea o ființă alcătuită „din mii de ființe”, că viața lui inefabilă și tensionată „nu

pendulează doar între doi poli”, „ci între mii, între nenumărate perechi de poli”, că „omul nu este o structură împietrită și durabilă”, „ci mai degrabă o încercare și o trecere, nu este nimic altceva decât o punte îngustă, periculoasă, întinsă între natură și spirit”. Simțindu-se alungat de viață, a căzut pradă mâniei, urii, îndârjirii „profunde și răutăcioase”, dezorientării chinuitoare, mizantropiei incurabile, surescitării lacome, încrâncenării deprimante. Aflat în vizită la un „onorabil” profesor, a criticat atitudinea militaristă a acestuia, i-a spus cu franchețe că nu era de partea lui, indignându-l, dezamăgindu-l, ofensându-i „lumea burgheză, morală și savantă”. Față în față cu o fată din restaurantul Vulturul Negru, s-a lăsat iscodit, a mărturisit că era divorțat, că nu se înțelegea prea bine cu ibovnica lui Erika, o făptură amorfă, insipidă, plată, că avea oroare de tot ce era „edulcorat”?

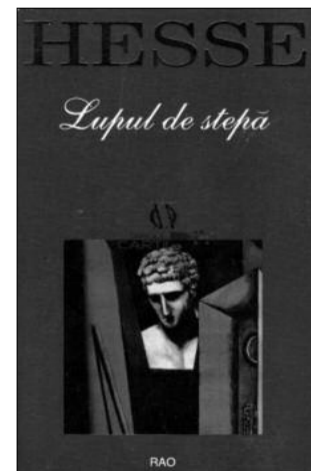
Pe parcursul unui vis mai aparte, stătuse de vorbă cu Goethe, îndrăznise să-i reproșeze că-i „prea solemn și prea orgolios, prea încrezut și prea puțin sincer”, prea optimist, că a reprimat „ispita abisului”, constatase că nu putea vorbi serios cu celălalt care lua totul în glumă, dansa minunat. Revăzându-o pe fata din restaurant (pe care a aflat că o chema Hermina), a experimentat plăcerea de a i se supune, i-a apreciat capacitatea „de a trece foarte brusc de la seriozitatea cea mai profundă la veselia cea mai zgomotoasă și invers”, i-a devenit prieten devotat, a luat cunoștință de faptul că „oamenii ar trebui să-și fie reciproc oglinzi, să-și răspundă unul altuia, să-și fie ecou”, a identificat în cealaltă „opusul” său, și-a întipărit în memorie ultima ei poruncă: aceea de a o omori (evident într-o modalitate simbolică, după ce își va fi ispășit stadiul inițiator), a acceptat să devină „discipolul ei (așa cum odinioară Socrate își dăduse silința să-i fie discipol Diotimei fascinante), i s-a dezvăluit ca „lup de stepă”, pomenindu-i tratatul în care fusese descris chiar el într-o modalitate scrupulos speculară. În intervalul următoarei întâlniri cu înțeleapta, tandra, înțelegătoare Hermina, i-a făcut cunoscută fetei atitudinea sa pacifistă (vehement condamnată de un ziar pe care ea tocmai îl citise), a fost învățat să danseze chiar de ea, s-a deprins cu „micile și ușoarele meșteșuguri și jocuri ale vieții”. La sugestia minunatei sale prietene-inițitoare, ditomice, și-a petrecut o noapte cu Maria ce trăia „de pe urma grației și a dragălaşeniei”, fiind neobișnuit de talentată „în ale dragostei”. Aflat sub stăpânirea lui Eros, a resimțit intens atât încântarea, cât și tristețea (de a o fi trădat pe Erika, prima lui iubită), se crezuse îndreptățit să năzuiască mai degrabă „cătrecerul înstelat” decât „după câteva parale”, și-a asigurat „fericirea simțurilor”, a descoperit „posibilități noi de a iubi și de a trăi” (măcar că nu atinsese beatitudinea). Decât că, sătul fiind, la un moment dat, de-o așa fericire nesperată, i se făcuse dor de suferința de altădată, aptă să îl transporte cât mai departe de ceea ce era dragălaș, facil și mărginit, incapabil să-i inducă prea râvnita stare de tensiune creatoare. Grație Herminei pricepuse cât de curând că eternitatea după care jinduse mai presus de orice „nu era nimic altceva decât mântuirea de timp, nu era, într-un fel, decât revenirea acestuia la inocență, remetamorfozarea lui în spațiu”, că „acea claritate a eterului vibrează ca „un răs etern al divinității”; îi auzise „pe nemuritori răzând”, eveniment de excepție pe care-l consemnase într-o poezie ditirambică, fin contrapunctată, elevat concepută în maniera lui Holderlin, marele său înaintaș romantic, ce îi modelase simțitor modul de existență și de gândire; intuise că destinul avea să-i pedepsească

„nesfârșita vină de a fi trăit” în grădina exuberanței, teribila îndrăzneală de a fi gustat „din dulcele fruct al pomului edenic”, se simțise „nici un om modern, dar nici unul de modă veche”. Mergând la un bal mascat, a avut ocazia să danseze cu seducătoarea Maria, s-a simțit învăluit de „toate farmecele feminității” Herminei ce juca un rol „hermafrodit”, amintindu-i de Hermann, prietenul lui din tinerețe, onorându-l cu „o seducție plină de grație”, oferindu-i prilejul să guste „din dulcea otravă” vrăjitoarească, a gustat intens „acea unio mystica a bucuriei”, a sorbit „din visul și beția dulce a contopirii cu ceilalți”, „se dizolvase în beția acelei sărbători precum sarea în apă”, s-a avântat - more dionisiaco - „în vârtejul dansului, al muzicii. La îndemnul Herminei și al prietenului ei Pablo saxofonistul a acceptat invitația la „o mică reprezentație”, „pentru nebuni” unde a băut un elixir, s-a servit de-un stereoscop spre a pătrunde într-o „galerie minunată de imagini”, a alunecat pe tărâmul fantasticului ademenitor, s-a desprins, în manieră orientală, să nu-și mai ia în serios propria persoană, a izbucnit „într-un hohot de răs mântuitor”, a urmărit, emoționat, „lupta dintre oameni și mașini” (desfășurată într-un captivant plan imagistico-magic), s-a implicat în desfășurarea acestei grozave încleștări, situându-se de partea omenirii intimidată, propunându-și să reînobilizeze viața, a luat „lecții de modelare a personalității” într-o modalitate ludică, a stat de vorbă cu jovialul Mozart care i-a arătat câțiva nemuritori (Brahms, Wagner), apoi a leșinat. Revenindu-și în fire după o nu prea lungă bucată de vreme, continuase să fie „spectatorul teatrului magic”, a sfârșit „oglinzându-se în țândări”, s-a înfiorat văzându-l pe Hermina moartă (după cum îi profetise cândva), l-a reîntâlnit pe Mozart de la care a aflat, pe un ton cât se poate de relaxat, că „umorul e întotdeauna un umor negru”. La sugestia ilustrului compozitor nemuritor li s-a înfățișat procurorilor care l-au acuzat, fără să stea o clipă pe gânduri, că o omorâse pe Hermina și care l-au condamnat, după o judecată sumară, să trăiască veșnic răzând, într-o stare de euforie obligatorie.

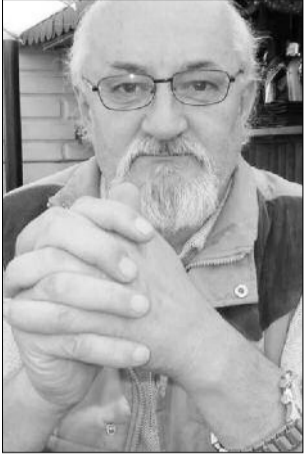
Împletind degajat realul de cele mai multe ori dezavuabil cu fantasticul mirobolant, îngăduindu-și în repetate ori să sublimizeze banalul tern și derizoriu, avansând în direcția spiritualizării progresive, resimțite ca unica șansă a condiției umane de a se salva de la degradare și aplatizare, învăluind într-o fascinantă aură poetică tot felul de accidente, denivelări, clivaje existențiale greu de suportat ca atare, scrutând voluptuos lumea din cât mai felurite unghiuri de vedere (cu intenția de a-i lumina aspectele mai întunecate, de a-i exorciza părțile rele și blestemate, de a o determina să ia act atât de minunățiile, cât și de vicisitudinile sale), heseianul opus romanesc *Der Steppenwolf* se situează (din punct de vedere al opțiunii estetice) undeva la jumătatea drumului dintre modernitatea acaparantă, intempestivă, precipitată și tradiția inofensivă, molcomă, discretă, alegând să nu fie nici modern, nici de modă veche, să se așeze așadar pe fericitul interval al lucrărilor artistice temeinic întocmite, cărora li-e aminte mai degrabă să parieze pe valoarea treptat asimilată până la capăt decât pe funcționalitatea asumată într-o modalitate ostentativă și, mai ales, să se înstileze în spațiul literar cu o modestie neprefăcută, solicitând nu atât să fie citate întruna, cât citite cu drag.

...personajul principal al cărții pomenite nu privea cu ochi buni tentația „căii de mijloc” a unei vieți plate, sedentare și normale, refractare oricărui impulsuri nomade, deteritorializante, ci dorea să o apuce într-o direcție extremă, să se angajeze într-o activitate consistentă și, în același timp, epatantă, antiburgheză, să dea „un nou sens absurdei vieți omeneste”, să-și spiritualizeze intens modul de existență amenințat cu plafonarea, cu automatizarea, cu rutinizarea, să treacă dincolo de granițele normalității fade...

Aurel Sibiceanu

Glorioșii ani ai ratării

1977 ȘI CELE TREI CUTREMURE PERSONALE

Mai ticăloasă decât cenzura a fost autocenzura. În august 1977 a apărut prima mea carte, odiseea apariției ei am mai relatat-o acum 9 ani. Am revenit la acest moment pentru că tot scriind despre Tata mi-am amintit că vederea cărții mele nu i-a provocat nicio mulțumire – a privit-o, a mângâiat-o, a deschis-o cu oarece teamă, a citit puțin și a pus-o pe televizor. Seara, m-a poftit în grădină, m-a servit cu o țigară, am ezitat să o iau, nu fumam de față cu Tata. „Ia, zice, ai voie să fumezi...” Fumam în liniște și priveam în jos, către pârâul care mai tot anul avea doar sărace oglinzi de apă, dar cu malurile bogate în prigorii, sălcii, mesteceni cu mierle și stâncuțe, cu tufe de sânger, din care făcusem zeci de arcuri. „Știi, a zis tata, după lungi minute de tăcere, bunică-tu a avut multe cărți, mii, în română, greacă, latină, franceză și germană. Am citit și eu câteva zeci, poate chiar mai mult de o sută; unele chiar mi-au plăcut, dar, per total, cititul mi s-a părut o pierdere de vreme. Uite, natura e frumoasă, așa cum a lăsat-o Dumnezeu, dacă El există. Am făcut seminarul teologic, de gura lui taică-tu mare, dar nu m-am lămurit cum e cu Dumnezeu... Vișan, de ți-a fost profesor, și doctorul Decebal Moțescu, colegii mei din clasele generale, deși au făcut liceul la real, sunt credincioși, e treaba lor pe unde se vor fi întâlnit cu Bărbosul, eu unul nu pot trece de ceea ce se vede... Bon, am răsfoit terfeloga ta, Franț, sunt versuri pe care le înțeleg, altele, cele mai multe, mi se par ca nuca în perete! Chiar așa se scrie azi, fără cap și coadă, cu înțelesul la zăvelca de din dos a Stani?” Asta era o vorbă a tatii, o folosea des, venea de la Doda Stana, o rubedenie în etate, ale cărei vorbe de duh te lăsau cu ochii în bagdadie!

Poemele mele de început erau mai lungi, curgeau, oarecum, ca o poveste. Primii mei cititori au fost Virgil Diaconu, Nicolae Eremia, Tudor Buicea și profesorul Ion Cincă. Acesta din urmă îmi făcuse un excurs în istoria cenzurii. Așa am aflat că aspiranții la gloria literelor, aceia care nu proveneau dintr-un ceneclu puternic, din mediul universitar, dintr-o gașcă literară, ori care nu aveau o proptea la București, se autocenzurau, pentru a nu fi puși în situația ca redactorul de carte să le creeze probleme, ori să le respingă manuscrisele. Dorința de a publica o carte (deh, ce tânăr nu voia atunci să-și vadă numele în librărie!) a făcut din mine un cenzor conștiințios. O dorință nesăbuită ca tinerețea, căreia nici acum nu pot să-i surdă cu nostalgie, ci doar critic. Mai târziu aveam să înțeleg poziția distantă a Tatălui meu față de carte în genere, dar n-am reușit să-i înțeleg ateismul, mai cu seamă că Pronia fusese generoasă cu noi, în anii de bejenie, mai puțin, poate, în accepția Tatii, în perioada când cei de la direcția coloniilor de muncă m-au luat de lângă părinți și m-au dus la un cămin-penitenciar pentru minori, între 1957 și 1959, pentru a le pedepsi încercarea de a părăsi Colonia. Lipsa bucuriei Tatălui meu, nu critica, la apariția primei mele cărți, m-a cutremurat, aș fi vrut să perceapă evenimentul altfel, ca pe un fel de revanșă a numelui familiei noastre. De fapt, tata a fost un om cam rece, mai mereu introvertit, îmi amintesc cu greu momentele când m-a mângâiat, cred că nu le pot număra pe degetele ambelor mâini...

Al doilea cutremur personal a fost tot în nefastul an 1977. Era în noaptea de marți, 25 octombrie, spre miercuri 26, zi în care îl prăznuiam lăuntric și în liniște pe Sfântul Dumitru, nume pe care l-a purtat Bunicul

meu. Era o noapte caldă, ziua ce trecuse fusese însorită, fumam în balcon și rememoram puținul timp petrecut cu Bunicul, puțin peste un an... Din balcon aveam vedere până la Dealurile Ștefăneștilor. Deodată, în zona Gării de Nord s-a ridicat o flăcără și creștea, se mărea amenințător, dând senzația că multe s-au aprins de la ea. Am crezut că în triajul gării luase foc vreo cisternă de benzină, în timpul manevrelor de formare a convoaielor de cisterne cu material petrolier. O vreme am privit flăcările din noapte, am căzut în fascinația lor... Am adormit cu greu, parcă sub povara acelei lumini pustiitoare. A doua zi am fost la serviciu, am sosit acasă pe la ora 21, după orele de pregătire profesională. În sufragerie erau soția și Tata, tăceau... Tata era supărat, avea fața lividă. Am crezut că s-a întâmplat ceva rău cu Bunica, care cam bolise puțin peste vară. Am dat binețe, cu voce scăzută... „Știi, a zis Tata, cei de la Miliție mi-au interzis să merg acasă la mine, să nu părăsesc orașul. Astă noapte a luat foc depozitul de tâmplărie, au ars mărfuri de peste 30.000,000 de lei...” M-am așezat pe un fotoliu, am aprins o țigară, fără a mai ține cont de Tata, și am rememorat noaptea care trecuse, în fața ochilor aveam numai flăcările pe care le contemplasem, pe fondul nopții senine și înstelate. Cu greu am reușit să-l fac pe Tata să vorbească, am întors întâmplarea pe toate fețele, încercam să aflăm cine sau ce ar fi putut provoca incendiul... Spre ziuă, Tata a adormit în fotoliu, l-am învelit cu o pătură și m-am culcat și eu. M-am trezit pe la nouă, Tata îmi scrisese un bilet și plecaseră – „Sunt la miliție, așa cum au stabilit. Vin după ce termin, dacă voi mai fi liber.”

Nu mă mai simțeam în stare să merg la lucru, mă temeam să nu fac vreo prostie, din neatenție, sub presiunea nenorocirii care se abătuse asupra tatălui meu și, implicit, asupra întregii familii – lucram pe un utilaj complex, care putea face mari pagube, dacă nu ar fi fost supravegheat cu atenție. Am mers la dispensarul întreprinderii și am obținut un concediu medical de la medicul psihiatru Dan Stavarache; eram prieteni, chiar foarte apropiați. Medicul fusese coleg la medicină cu unchiul meu Corneliu, unchi care urma să participe la demonstrația din Piața Universității București, din 5 noiembrie 1956, demonstrație organizată și de Stavarache. Studentimea română prinsese curaj, cu nici o lună înainte, în Ungaria începuse revoluția anti-bolșevică. Elevii și studenții care s-au solidarizat cu maghiarii au fost exmatriculați din licee și universități, cei bănușiți a fi fost organizatori au fost încarcerati – unchiul meu s-a ales cu exmatricularea și un arest de 3 luni, doctorul Stavarache a fost băgat în închisoare un an. Medicul mi-a dat 7 zile de concediu medical și m-a îmbărbătat cu delicatețe. Tata a venit acasă după ora 12, obosit, nici de fumat nu avea chef. După mai bine de un ceas mi-a spus că a dat mai mult de 10 declarații. „Tată, mi-a zis, într-un târziu, le-am spus tot, cum am fost verificat de Controlul Financiar Intern, totul fiind găsit în regulă, cum am decuplat curentul electric, la plecare, în tot depozitul, așa cum fac de fiecare dată, ca să elimin posibilitatea unui scurt circuit... Am scris totul de 10 ori, poate de mai multe ori. S-au purtat frumos, dar încă nu am voie să părăsesc orașul, așa că o să mai stau pe capul vostru, Dumnezeu știe cât...”

Patru zile și patru nopți a stat Tata la mine, apoi a plecat acasă, la Bărbătești. După alte 7 zile, tărășenia s-a lămurit – în noaptea

nefastă, niște manipulanți de pe rampa de tranzit, beți fiind, au intrat în depozit, să fure și, cum nu era lumină, au aprins niște hârtii, pe care nu le-au stins cum trebuie, de la ele... Deși pare de necrezut, tatălui meu i s-au cerut scuze și i s-a spus că poate să reia serviciul în primire. A refuzat, și-a înaintat demisia, în sinea lui, paguba uriașă, răspunderea, orașul în sine, îi produsese o rană mare, voia să se întoarcă acasă, unde se simțea apărat de locurile copilăriei și adolescenței, de mormintele strămoșilor, așa cum mi-a spus, peste ani...

Al treilea cutremur personal a fost în ultimul an al dictaturii ceaușiste, spre finele primăverii. Eram la serviciu, puțin după ora mesei am fost vizitat de colonelul Zamfir. Trecea drept un om de treabă, doi amici, colegii de serviciu, care fuseseră anchetați de el, pe probleme profesionale, spuneau că nu a fost violent fizic, ci doar psihic, relua temele cu șiretenie, te băga într-o zonă logică în care spuneai ceea ce voia să afle. M-a chemat la biroul lui de Platforma Petrochimică, m-a îmbiat cu un pahar de coniac bun și mi-a zis, aproape părintește: „Măi, Aurele, de ce nu te potolești tu? Te-ai înhăit cu scribălăii ăia, vorbești prostii, da d-ălea gogonate, care te duc la arest și într-o bună zi, chiar la pușcărie, din care nu vei ieși teafăr, copile, va fi vai și amar de tine...” Acest colonel lucrase și la trustul de aprovizionare, unde muncise Tata, care îmi spusese că nu-i făcuse probleme. Văzând că nu zic nimic, că privesc melancolic paharul cu coniac, de care nu mă atinsesem, colonelul a continuat: „Nu ești demn de tatăl dumitale, de nea Florică, el este un om de înțeles, e onest și recunoaște schimbările în bine, din țara asta încă amărâtă și pândită de hienele străinătăților. În fine, hai afară, la o țigară.” Mergeam la pas lent, pe drumeagul de lângă sediul Securității de pe platformă, trăgeam din țigări, în liniște, eu mă gândeam la zisa lui despre tata, la acel „el e un om de înțeles, recunoaște schimbările în bine”, mă întrebam dacă Tata a fost sau nu „omul lor”. „Știi, a continuat colonelul, poate vremurile se vor schimba, se întrevede o internaționalizare a tehnologiei și informației, Moscova s-ar putea să ne dea un brânci mortal. Nu e bine cum vă poziționați voi,ăștia citiții, sunteți naivi și nici nu știți ce vă așteaptă, toată bruma de dezvoltare, așa cum este ea, se va duce pe apa sâmbetei. Treaba ta, faci ce vrei... Spune-i lui nea Florică toate cele bune, că nu am uitat buna noastră colaborare...” M-am îngrozit, deci Tata chiar a fost omul lor... Până în 2003, când s-a strămutat Dincolu, m-am mai văzut cu Tata doar de câteva ori, poate 5, poate 10, dar niciodată nu am îndrăznit să-l întreb deschis ce și cum au fost relațiile lui cu Securitatea, pare incredibil, dar educația primită și felul de a fi al Tatii mă opreau să pun chiar orice întrebare. În 2010 mi-am luat inima în dinți și am cerut dosarul Tatălui meu – surpriză, Tata fusese urmărit și anchetat și sancționat până în noiembrie 1989, fusese turnat de vecini și chiar de rude, invidia sau șantajul făcuse din aceștia niște vânzători de duzină... Bietul meu tată nu mi-a spus, a ținut în el, probabil pentru a mă menaja. Iată cum un ins mi-a băgat un fier roșu în suflet și am trăit cu el acolo, departe de tatăl meu... Puteam să stau mai mult cu tata, să discutăm, să petrecem molcom, să discutăm, să ne bucurăm unul de altul, în bruma asta viață... Dar, niște vorbe aruncate de un nemernic și prejudecățile mele m-au ținut departe de Tata, Dumnezeu să-l țină în lumină, l-am acoperit cu partea străină a sufletului meu...